

KHOA KIẾN TRÚC - 45 NĂM ĐÀO TẠO VÀ ĐỊNH HƯỚNG CHO TƯƠNG LAI

GS.TSKH. Ngô Thế Thi

Năm 2001, Trường Đại học Xây dựng kỷ niệm 45 năm đào tạo và 35 năm thành lập trường và như vậy năm 2001 cũng là năm kỷ niệm 45 năm đào tạo Kiến trúc sư và 35 năm thành lập khoa Kiến trúc.

Qua 37 năm đào tạo KTS, từ khóa 8 đến khóa 45, kể cả một vài khóa cùng đào tạo với trường Đại học Kiến trúc, khoa Kiến trúc Trường Đại học Xây dựng đã đào tạo cho đất nước gần 1200 Kiến trúc sư và 350 kỹ sư đô thị.

Cùng với khoa sau đại học, khoa Kiến trúc cũng đã đào tạo được 20 PTS và TS (mới) và 44 thạc sĩ.

Các KTS, Thạc sĩ và Tiến sĩ do khoa Kiến trúc trường Đại học Xây dựng đào tạo đã khẳng định được vị trí của mình trong đội ngũ đông đảo những người làm Kiến trúc - Quy hoạch từ Trung ương tới các địa phương trong cả nước. Nhiều người đã trở thành những nhà thiết kế, nhà khoa học và nhà quản lý năng động, có nhiều hiểu biết và kinh nghiệm trong các lĩnh vực : Tư vấn - Thiết kế, nghiên cứu, đào tạo, quản lý, ... có khả năng tự tổ chức giải quyết các nhiệm vụ phức tạp được giao. Nhiều KTS tốt nghiệp từ khoa Kiến trúc trường Đại học Xây dựng đã được tiếp tục đào tạo và phát triển trở thành những giáo sư, phó giáo sư, tiến sĩ, phó tiến sĩ, những chuyên gia đầu ngành của đất nước.

Ngày nay không ai có thể phủ nhận những thành tựu và vai trò của khoa Kiến trúc Trường Đại học Xây dựng trong sự nghiệp đào tạo KTS cho đất nước !

Với đội ngũ 76 cán bộ giảng dạy, trong đó có 2 GS, 7 PGS, 4 TSKH, 15 TS, 21 thạc sĩ và nhiều CBGD đang làm NCS và học Cao học, với số lượng trên 1000 sinh viên, với cơ sở vật chất ngày càng khang trang và hiện đại, khoa Kiến trúc ngày càng lớn mạnh theo hướng mở rộng qui mô và nâng cao chất lượng đào tạo, tự tin bước vào thế kỷ 21 - Thế kỷ của trí tuệ.

Chúng ta đang sống trong những ngày đầu tiên của thiên niên kỷ mới với biết bao thay đổi diệu kỳ. Chúng ta ôn lại quá khứ để tự hào nhưng chúng ta cũng phải nhìn tới tương lai để thấy rõ trách nhiệm của mình đối với xã hội và đất nước.

Trong những năm qua, tình hình kinh tế - xã hội nước ta đã có những chuyển biến sâu sắc và toàn diện. Từ 1 nền kinh tế kế hoạch hóa chúng ta đang chuyển sang nền kinh tế thị trường theo định hướng xã hội chủ nghĩa. Nước ta đang bước vào giai đoạn công nghiệp hóa và hiện đại hóa với tốc độ nhanh chưa từng có.

Nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội đang đặt ra những yêu cầu mới và cao đối với kiến trúc trong việc tổ chức môi trường không gian cho các quá trình sống của con người.

Việc xác định chiến lược đào tạo kiến trúc sư phải xuất phát từ những cơ sở khoa học về sự phát triển của kinh tế - xã hội nói chung cũng như những dự đoán về sự phát triển của kiến trúc nói riêng.

Điều kiện để hình thành đội ngũ sáng tác kiến trúc đáp ứng những yêu cầu phát triển nhanh chóng của xã hội cũng như những tiến bộ khoa học - kỹ thuật là phải chuẩn bị cho sinh viên trong nhà trường những kiến thức có hệ thống và tổng hợp cũng như khả năng vận dụng linh hoạt những kiến thức đó vào việc giải quyết các nhiệm vụ thực tiễn một cách khoa học và sáng tạo.

Nhiệm vụ cơ bản của kiến trúc sư là sáng tác kiến trúc trên cơ sở vận dụng những kiến thức và kinh nghiệm của bản thân với những kiến thức và kinh nghiệm của các ngành khoa học và nghệ thuật khác. Điều đó đòi hỏi người kiến trúc sư phải được trang bị có hệ thống các kiến thức và phương tiện khoa học - kỹ thuật và nghệ thuật.

Ngày nay quá trình tổ chức môi trường không gian đòi hỏi phải có sự tham gia của nhiều chuyên gia, nhiều ngành khoa học hơn trước. Ngoài các cộng tác viên quen thuộc như các kỹ sư, các nhà kinh tế, các nhà công nghệ, nghệ sĩ tạo hình, ngày nay kiến trúc sư còn có quan hệ chặt chẽ với các nhà quản lý, các chuyên gia xã hội học, tâm lý xã hội, tin học, bảo vệ môi trường, vv....

Việc giải quyết các nhiệm vụ kiến trúc phải đáp ứng yêu cầu phát triển xã hội và phát triển con người mới. Vì vậy có thể nói kiến trúc không thể phát triển nếu không xuất phát từ những điều kiện kinh tế - xã hội và nhu cầu sống ngày càng cao của con người.

Ngày nay thực tế đòi hỏi người kiến trúc sư không những chỉ có chức năng tổng hợp và trách nhiệm điều phối trong quá trình làm quy hoạch và thiết kế mà còn có khả năng chủ trì xây dựng công trình. Họ phải có khả năng tập hợp được các thành viên tham gia vào quá trình công tác, nêu được vấn đề cho các thành viên đó và cùng với họ giải quyết vấn đề một cách hoàn chỉnh.

Để giải quyết khối lượng lớn các nhiệm vụ kiến trúc cần phải trang bị cho kiến trúc sư những kiến thức, phương tiện và khả năng thích nghi với công nghệ thiết kế hiện đại cũng như phương pháp tổ chức lao động thiết kế mới, nhằm giảm bớt phần lao động đơn giản, thủ công và tăng phần lao động trí óc, sáng tạo.

Hoạt động của kiến trúc sư là 1 quá trình thể hiện sự thống nhất và hài hòa của các kiến thức khoa học - kỹ thuật - kinh tế - xã hội - văn hóa và tổ chức.

Người kiến trúc sư phải có lòng say mê sáng tạo nghệ thuật cũng như phải có khả năng tưởng tượng phong phú về không gian và kết cấu. Họ cần phải biết làm việc khoa học và có năng lực tổ chức nhất định.

Người kiến trúc sư phải hình dung được những ảnh hưởng về kinh tế, chính trị, xã hội và văn hóa của những quyết định và sản phẩm của mình.

Vì vậy người kiến trúc sư cần phải ý thức được trách nhiệm xã hội của mình, phải nắm vững đặc điểm và nhu cầu sống của con người trong xã hội, điều kiện phát triển kinh tế - kỹ thuật, đặc điểm tự nhiên và phải thể hiện được trong các giải pháp chức năng, kết cấu, kinh tế và thẩm mỹ của công trình.

Sản phẩm kiến trúc được tạo nên và tồn tại trong thời gian dài. Vì vậy người kiến trúc sư phải biết phân tích, dự đoán khả năng phát triển và tổng hợp để đưa ra các giải pháp đáp ứng yêu cầu phát triển. Điều đó đòi hỏi trình độ kiến thức của kiến trúc sư phải đi trước một bước, phải đón được sự phát triển kinh tế - xã hội và nghệ thuật. Yêu cầu đó chỉ có thể đạt được nếu người kiến trúc sư biết suy nghĩ và hành động trên cơ sở 1 hệ thống kiến thức cơ bản vững vàng theo một quan điểm thẩm mỹ lành mạnh, trình độ tay nghề cao và tất nhiên là phải có mối quan hệ khăng khít với người đặt hàng.

Tóm lại, hoạt động sáng tạo của kiến trúc sư thực chất là quá trình tổng hợp các yếu tố kinh tế - xã hội - kỹ thuật và nghệ thuật. Họ phải có khả năng giải quyết đồng thời những yêu cầu thực tế muôn hình muôn vẻ và nhiều khi mâu thuẫn nhau để đạt tới 1 sản phẩm thống nhất và hoàn chỉnh.

Bên cạnh việc hiểu biết các quá trình và quy luật phát triển kinh tế - xã hội cần thiết, người kiến trúc sư phải nắm vững các quy luật thẩm mỹ cơ bản, phải có khả năng cảm thụ thẩm mỹ không gian, phân tích và đánh giá tác động của chúng để tổ chức không gian và các mối quan hệ không gian, cũng như phải biết vận dụng phương tiện nghệ thuật kiến trúc và các phương tiện nghệ thuật khác để trang trí và tổ chức môi trường không gian.

Yêu cầu đối với việc giáo dục và đào tạo kiến trúc sư trong nhà trường hoàn toàn phù hợp với mục tiêu của đường lối đổi mới giáo dục hiện nay của Đảng là giáo dục và rèn luyện sinh viên trở thành những chuyên gia mới có ý thức trách nhiệm cao đối với xã hội và có năng lực chủ động, sáng tạo trong học tập và công tác.

Mục tiêu, loại hình và phương thức đào tạo kiến trúc sư phải đáp ứng yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội nước ta và phù hợp với trình độ phát triển của khoa học - kỹ thuật trên thế giới.

Tính linh hoạt của chương trình, kế hoạch đào tạo, việc điều chỉnh và đổi mới kịp thời nội dung - phương pháp đào tạo phù hợp với yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội và những tiến bộ khoa học - kỹ thuật là điều kiện cần thiết để bảo đảm đào tạo một đội ngũ kiến trúc sư có kiến thức và trình độ tay nghề cao cũng như năng động, sáng tạo trong hoạt động thực tiễn.

Việc quan tâm giáo dục và đào tạo người sinh viên trong nhà trường về các mặt chuyên môn, chính trị - tư tưởng, đạo đức, thẩm mỹ và phương pháp công tác có ảnh hưởng quyết định đối với các hoạt động thực tiễn, khoa học và quản lý của kiến trúc sư sau này.

Trong những năm qua, xuất phát từ tình hình và nhiệm vụ thực tế của đất nước, xu hướng phát triển quốc tế, đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục và đào tạo của

Đảng và nhà nước, khoa Kiến trúc trường Đại học Xây dựng cũng đã làm được một số việc như : Nghiên cứu lại mục tiêu, chương trình, kế hoạch đào tạo kiến trúc sư cũng như đào tạo sau và trên đại học ; Cải tiến nội dung và phương pháp giảng dạy các môn học theo hướng cải cách; Nghiên cứu các loại hình đào tạo cho phù hợp với yêu cầu của tình hình mới; Tập trung các đề tài nghiên cứu khoa học vào các đề tài phục vụ sản xuất - đời sống và nghiên cứu cơ sở lý luận kiến trúc; Khuyến khích và tạo điều kiện để cán bộ giảng dạy cũng như sinh viên có thể tham gia nghiên cứu khoa học và thiết kế sản xuất dưới mọi hình thức; Quan tâm giáo dục và quản lý sinh viên về các mặt : động cơ, tinh thần học tập, ý thức tổ chức kỷ luật, đạo đức tư cách v.v.....

Việc xác định mục tiêu đào tạo kiến trúc sư theo diện rộng, nhằm tạo điều kiện cho kiến trúc sư khi ra trường sớm phát huy được tác dụng và dễ thích nghi với các môi trường và nhiệm vụ công tác khác nhau là 1 quyết định đúng đắn. Mục tiêu đó sẽ đáp ứng 1 cách linh hoạt yêu cầu cán bộ làm công tác Kiến trúc - Quy hoạch phục vụ các ngành, các cấp ở Trung ương và địa phương, cũng như phục vụ các thành phần kinh tế khác nhau.

Việc xác định một chương trình giảng dạy bao gồm hệ thống kiến thức cơ bản, kiến thức cơ sở khoa học xã hội - nhân văn, khoa học tự nhiên, Kinh tế - Kỹ thuật và nghệ thuật có liên quan, cũng như những nguyên lý cơ bản thiết kế quy hoạch và kiến trúc công trình sẽ giúp cho kiến trúc sư khi ra trường có khả năng kết hợp các yếu tố Con người - Xã hội - Thiên nhiên để sáng tạo và tổ chức môi trường không gian đáp ứng yêu cầu phát triển.

Việc nghiên cứu điều chỉnh lại danh mục, khối lượng và nội dung các môn học cũng như sắp xếp các môn học theo các nhóm môn học chung, cơ bản, cơ sở và chuyên ngành và phân phối các môn học cho các học kỳ theo 1 trình tự khoa học sẽ giúp cho sinh viên nắm vững kiến thức 1 cách hệ thống và bảo đảm sự kết hợp chặt chẽ giữa lý thuyết với thực hành, giữa nhà trường với xã hội.

Nhờ sự cố gắng của tập thể thầy và trò trong khoa, sự hỗ trợ của nhà trường cũng như sự quan tâm của các cơ quan nhà nước và hội nghề nghiệp, việc triển khai các chương trình của ngành, của trường và của khoa trong những năm qua, với các biện pháp trên , đã đạt được những kết quả bước đầu :

Việc giảng dạy và học tập dần đi vào nề nếp, ổn định, trình độ chuyên môn và ý thức trách nhiệm của thầy giáo ngày càng nâng cao, sinh viên ngày càng say mê với nghề nghiệp hơn; qui mô đào tạo ngày càng mở rộng, cơ sở vật chất phục vụ giảng dạy và học tập bước đầu được cải thiện; chất lượng đồ án tốt nghiệp được nâng lên rõ rệt; phong trào nghiên cứu khoa học trong sinh viên phát triển chưa từng thấy.

Trong những năm qua đã có nhiều đồ án tốt nghiệp KTS và đề tài nghiên cứu khoa học của sinh viên được giải đồ án tốt nghiệp xuất sắc, giải LOA THANH và Bằng sáng tạo kiến trúc của Hội Kiến trúc sư Việt Nam, Hội KH-KT Xây dựng Việt Nam, Trung ương Đoàn TNCSHCM và giải thưởng sáng tạo kỹ thuật VIFOTEC của Quỹ hỗ trợ sáng tạo kỹ thuật Việt Nam (Liên hiệp hội KH-KT Việt Nam). Tỷ lệ sinh viên ra trường phát huy được tác dụng ngày càng tăng. Hầu hết sinh viên tốt nghiệp đều tìm được việc làm.

Tuy nhiên, tình hình đào tạo và chất lượng đào tạo kiến trúc sư hiện nay vẫn còn nhiều vấn đề đáng quan tâm, chưa đáp ứng yêu cầu phát triển của đất nước cũng như chưa tiến kịp trình độ phát triển quốc tế.

- Qui mô, chất lượng, cơ cấu ngành nghề, loại hình đào tạo, phương thức đào tạo,...

không còn thích hợp với yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội và hòa nhập quốc tế.

- Chương trình, nội dung và phương pháp đào tạo chưa đổi mới và cải tiến kịp yêu cầu phát triển khoa học - công nghệ và cải cách phương thức đào tạo.

- Cơ sở vật chất còn thiếu thốn, lạc hậu, không đáp ứng yêu cầu đổi mới nội dung và

hiện đại hóa phương pháp giảng dạy và học tập.

- Số lượng và chất lượng cán bộ giảng dạy chưa đáp ứng yêu cầu nâng cao chất lượng đào tạo và mở rộng qui mô đào tạo.

- Tinh thần và thái độ học tập của sinh viên còn thiếu tự giác và năng động. Đa số sinh viên quen với cách học thụ động, đối phó, chờ đợi được ban phát kiến thức hơn là chủ động tìm kiếm kiến thức và tự bồi dưỡng năng lực chuyên môn thực sự.

- Công tác quản lý đào tạo còn cứng nhắc, trì trệ, kém hiệu quả, không phát huy được tính chủ động, sáng tạo của người dạy và người học.

- V.V....

Bất kỳ ở đâu và thời kỳ nào, việc bảo đảm và nâng cao không ngừng chất lượng đào tạo vẫn là nhiệm vụ trung tâm của nhà trường, là thước đo trình độ khoa học, uy tín, cũng như sự đóng góp đối với xã hội của nhà trường.

Là những người làm công tác đào tạo kiến trúc sư, với ý thức trách nhiệm xã hội, trong những điều kiện thuận lợi và khó khăn của đất nước bước vào thế kỷ 21, chúng ta cần phải cố gắng tập trung mọi biện pháp nhằm không ngừng nâng cao chất lượng đào tạo kiến trúc sư như :

1. Tiếp tục nghiên cứu mục tiêu, đổi mới chương trình - kế hoạch đào tạo cho các hệ đào tạo khác nhau phù hợp với tình hình phát triển thực tế trong nước và xu hướng phát triển quốc tế.

2. Tiếp tục cải tiến nội dung và phương pháp giảng dạy, hướng dẫn bài tập, đồ án, tham quan, thực tập cho phù hợp với yêu cầu đổi mới giáo dục. Tăng cường hình thức mời giảng, áp dụng tin học, KT máy tính và các phương tiện nghe - nhìn trong giảng dạy và học tập.

3. Hoàn thiện các hệ thống qui chế, đổi mới công tác quản lý và phục vụ giảng dạy - học tập theo hướng tạo điều kiện và phát huy tính chủ động, sáng tạo của người dạy và người học.

4. Tăng cường cơ sở vật chất phục vụ giảng dạy và học tập : Biên soạn tài liệu giảng dạy, học tập và tài liệu tham khảo , mở rộng diện tích lớp học, xưởng thiết kế

và trang bị các phương tiện kỹ thuật hiện đại phục vụ đổi mới phương pháp giảng dạy, học tập và quản lý.

5. Bảo đảm sự kết hợp hài hòa, cân đối giữa nhiệm vụ đào tạo và các nhiệm vụ nghiên cứu khoa học và lao động sản xuất trên cơ sở coi nhiệm vụ đào tạo là trung tâm, là quyết định.

6. Có kế hoạch xây dựng, bồi dưỡng và nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ giảng dạy về chuyên môn, ngoại ngữ, về đạo đức và về trách nhiệm xã hội.

7. Tăng cường giáo dục và quản lý sinh viên về mọi mặt : Động cơ, tinh thần, thái độ học tập, lòng yêu ngành nghề, ý thức tổ chức kỷ luật, đạo đức tư cách, v.v.....

Khoa Kiến trúc trường Đại học Xây dựng là 1 trung tâm đào tạo KTS lâu năm và lớn của cả nước, bước vào thế kỷ 21 với những mục tiêu, nhiệm vụ rất nặng nề.

Chúng ta phải nhanh chóng và mạnh dạn đổi mới công tác đào tạo để trong khoảng 5 năm hoặc chậm nhất là 10 năm có thể đạt tới trình độ quốc tế. Nếu đến năm 2010 mà chất lượng đào tạo KTS của chúng ta không đạt được trình độ các nước phát triển thì không thể đáp ứng yêu cầu phát triển của đất nước và chúng ta sẽ tụt hậu so với các trường bạn.

Cuộc thi đua để nâng cao chất lượng đào tạo KTS giữa các cơ sở đào tạo trong những năm tới là rất gay gắt, đòi hỏi chúng ta phải ý thức được nghĩa vụ và trách nhiệm của mình và phải tự vươn lên với những nỗ lực của chính mình!